

‘Ο νόμος που άργησε δέκα χρόνια...

Βασίλης Σπανός

Έπεμβατικός Καρδιολόγος, Διευθυντής Αίμοδυναμικού Έργαστηρίου Ίατρικού Κέντρου Άμαρουσίου

Η νέα κυβέρνηση δηλώνει άποφασισμένη να εφαρμόσει τὸ νόμο που ἀπελευθερώνει τὸ δημόσιο χώρο ἀπὸ τὸ κάπνισμα. Τὸ γεγονός πῶς ὁ πρωθυπουργὸς ἐξήγγειλε τὴν αὐστηρὴ τήρηση τῆς ἀπαγόρευσης τοῦ καπνίσματος, ξεκινώντας ἀπὸ τὶς αἴθουσες τῆς Βουλῆς, ἀποτυπώνει τὴν ἔκταση τοῦ προβλήματος καὶ τὴν ἀντίστοιχη ἔνταση τῆς προσπάθειας που θὰ ἀπαιτηθεῖ, γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ, ἡ προσδοκώμενη «κανονικότητα», που ἀποτελεῖ στόχο τῆς κυβέρνησης σὲ πολλοὺς τομείς τῆς δημόσιας ζωῆς. Ἡ εἰκόνα τοῦ ὑφυπουργοῦ Ὑγείας, που καπνίζει στὴν αἴθουσα τοῦ Ὑπουργείου, κατὰ τὴ συνέντευξη τύπου, καὶ ἐπιτίθεται στὸν ἀρμόδιο κοινοτικὸ ἐπίτροπο, που στηλιτεύει τὴ συμπεριφορὰ του, σίγουρα τεράτισε τὶς σχετικὲς ἀρνητικὲς ἐπιδόσεις τοῦ πολιτικοῦ μας συστήματος. Ἡ ἀπόσταση αὐτῆς τῆς εἰκόνας ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴ κανονικότητα φαντάζει δυσθεώρητη. Πόσο εὐκόλα, ἢ δύσκολα, θὰ εφαρμοστεῖ ἡ ἀπαγόρευση τοῦ καπνίσματος σὲ κλειστοὺς δημόσιους χώρους στὴν πατρίδα μας;

Ἀπὸ τὴ δῆθεν στὴν πραγματικὴ ἐφαρμογῆ: αὐστηρὸς ἔλεγχος παντοῦ, τσουχεράει πρόστιμα πάντοτε!

Ἡ δικὴ μας ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα εἶναι: εὐκόλα, ἂν ἡ κυβερνητικὴ ἀπόφαση συνοδεύεται ἀπὸ σοβαρὸ καὶ διαρκῆ ἔλεγχο, μὲ αὐστηρὴ τιμωρία ὅσων παραβαίνουν τὸ νόμο. Αὐτὰ ἔλειψαν ἀπὸ τὴ δῆθεν ἐφαρμογῆ του, που μᾶς ὀδήγησε νὰ εἴμαστε ἡ μόνη εὐρωπαϊκὴ χώρα, στὴν ὁποία ἀπαγορεύτηκαν τὰ τασάκια, ἀλλὰ ὄχι τὸ κάπνισμα! Εἴχαμε δημοσιεύσει στοὺς «Ρυθμοὺς τῆς Καρδιάς» σχετικὰ μὲ τὴν ἀνεπαρκέστατη προετοιμασία, ὅταν ψηφίστηκε ὁ «νόμος Ἀβραμόπουλου». Σὲ σχετικὸ ρεπορτάζ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ, μία ἑβδομάδα πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς ἐφαρμογῆς του, τὸν Ἰούλιο τοῦ 2009, ἡ ἀστυνομία δῆλωνε ἀναρμόδια, παραπέμποντας στοὺς δῆμους.

Οἱ ἀπαντήσεις τῶν ὑπεύθυνων τριῶν μεγάλων δῆμων τῆς Ἀττικῆς κυμαίνονταν ἀπὸ τὸ «ἄς περάσει τὸ καλοκαίρι καὶ θὰ δοῦμε», ἕως τὸ «ρουφᾶναι εἴμαστε ἐμεῖς νὰ πιάνουμε τὸν κόσμο που καπνίζει;» (!!!!) Μὲ τέτοια «προετοιμασία» ἡ ἀποτυχία στὴν ἐφαρμογῆ τοῦ νόμου ἦταν προδιαγεγραμμένη. Ὅπως σὲ τόσα ἄλλα θέματα ὀργάνωσης τοῦ δημόσιου χώρου, δὲν χρειαζόταν νὰ ἀνακαλύψουμε τὴν Ἀμερικὴ, ἀλλὰ ἀπλῶς νὰ ἀντιγράψουμε ὅσα ἤδη ἐφαρμόζαν οἱ «κουτόφραγκοι» μὲ προσαρμογὲς στὴ δικὴ μας, τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Νὰ φροντίσουμε, δηλαδή, νὰ ἔχουμε ἐνισχυμένους μηχανισμοὺς ἐλέγχου καὶ ἰδιαίτερα ὑψηλὰ πρόστιμα γιὰ τοὺς παραβάτες, ἀφοῦ ἔχει ἀποδειχθεῖ, πῶς συμμορφωνόμαστε δυσκολότερα ἀπὸ ἐκείνους

σὲ περιοριστικὸς νόμους. Κάναμε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο.

Ὁ στημένος δημόσιος διάλογος καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου.

Σημαντικὸ μερίδιο στὴν ἀποτυχία ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, δίπλα στοὺς ἀνύπαρκτους μηχανισμοὺς ἐλέγχου, ἔχει ἡ σχετικὴ δημόσια συζήτηση, ἡ ὁποία συστηματικὰ ἀπέκρυψε τοὺς τραγικοὺς ἀριθμοὺς, που συνοδεύουν τὸ ἐλεύθερο κάπνισμα σὲ κλειστοὺς δημόσιους χώρους, ἐπικεντρώνοντας στὴν προστασία τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου. Οἱ κοινωνίες μας ἔχουν θεοποιήσει τὸ ἄτομο καὶ τὶς ἐλευθερίες του. Ὅλα κρίνονται μὲ βάση τὴν ἐλευθερία, κάτι τὸ ὁποῖο μᾶς βρῖσκει ἀπολύτως σύμφωνους.

Ἀλλὰ ποιά ἐλευθερία; Δὲν εἶδαμε ποτὲ κάποια καταγγελία τῆς νομοθεσίας, που προβλέπει ποινὲς σὲ ἐνδεχόμενη παραβίαση τοῦ κόκκινου σηματοδότη, στὸ ὄνομα τῆς ὑπε-

ράσπισης τής ελευθερίας επιλογής του ατόμου, ως προ-
ράσπιση, δηλαδή, τών ατομικών μας δικαιωμάτων. Κανείς
δέν διανοήθηκε να υιοθετήσει μία κατάφωρα αντίκοινωνι-
κή συμπεριφορά εν όνοματι τής ατομικής ελευθερίας.
Ή κριτική, σε αντίστοιχους περιορισμούς τής ελευθερίας,
έχει στο στόχαστρό της το («κράτος πατερούλη») (naanny
state, ο άγγλικός όρος) και αφορά σε έπιβαλλόμενους
περιορισμούς για την προστασία του ατόμου από ένερ-
γεις ή παραλείψεις του, που δέν θέτουν σε κίνδυνο τούς
άλλους, παρά μόνο τόν ίδιο. Περιπτώσεις, δηλαδή, κατά
τις οποίες τó κράτος αντιμετώπιζει τούς πολίτες όπως ένας
αύστηρος κηδεμόνας τά ανήλικα τέκνα του, που χρήζουν
προστασίας. Ή έπιβολή προστίμου σε μοτοσικλετιστές, που
δέν φορούν κράνος, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα:
ή άμιγώς φιλελεύθερη στάση είναι έπικριτική άπέναντι
στο περιορισμό τής ατομικής ελευθερίας, που έπιφέρουν
αντίστοιχες ρυθμίσεις, στο βαθμό που ό παραβάτης δέν
βλάπτει τούς άλλους, παρά μόνο τόν έαυτό του. Ύπαρ-
χουν άντεπιχειρήματα, που προσπαθούν να άναδείξουν
βλάβη για τó κοινωνικό σύνολο από την άπερισκεψία του
μοτοσικλετιστή εκείνου, που ζει ως φυτό για δεκαετίες μετά
άπό τραυματισμό. Ύπάρχουν, επίσης, γκριζες ζώνες, όπου
διερευνάται ένδεχόμενη έμμεση έπιβλαβής έπίδραση ένερ-
γείων ή παραλείψεών μας στους γύρω μας, όπως, για
παράδειγμα, ή μη έφαρμογή ζώνης κατά την όδήγηση
μέ αυτόκίνητο.

Τά παραπάνω έχουν προκαλέσει σύνθετες συζητήσεις,
συχνά με τεχνικές λεπτομέρειες, πάντοτε όμως έπι τής άκό-
λουθης άρχής: μπορώ έλεύθερα να υιοθετώ πρακτικές,
άποδεδειγμένα έπικίνδυνες για έμένα προσωπικά, όταν δέν
θέτω σε κίνδυνο την υγεία τών άλλων; Δέν διανοήθηκε
ποτέ κανείς να διεκδικήσει άνεμπόδιση άσκηση ατομικών
δικαιωμάτων, που θέτουν σε κίνδυνο τή σωματική άκεραι-
ότητα τών υπολοίπων.

Ή άπαγόρευση του κάπνισματος μειώνει έμφράγματα και έγκεφαλικά έπεισόδια.

Όπως δυστυχώς συμβαίνει με τó κάπνισμα. Στη χώρα
μας ούκ όλίγοι διεκδικούν, στο όνομα τής ατομικής ελευθε-
ρίας, την άσκηση ένός δικαιώματος, που έχει άποδεδειγμέ-
να συνέπειες για την υγεία όλων, δηλαδή και τών υπολοί-
πων, καπνιστών και μή. Ή ψήφιση του νόμου, που άπα-
γόρευσε τó κάπνισμα σε κλειστούς δημόσιους χώρους,
τό καλοκαίρι του 2009, άκολούθησε μία σειρά έπιτυχη-
μένων αντίστοιχων νόμων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες,
λίγα χρόνια ένωρίτερα. Τó 2009, είχαμε ήδη μετρήσιμα
άποτελέσματα άπό την έφαρμογή τών άντικαπνιστικών
νόμων, τά όποια δημοσιεύθηκαν σε έγκυρα ίατρικά περιο-
δικά. Είχαμε παντού (Σκωτία, Γαλλία και Ιταλία) μειώσεις τής
έπίπτωσης έμφραγμάτων και έγκεφαλικών έπεισοδίων άπό
12% έως και 19%. Φάνηκε, δηλαδή, πώς άποφεύχθηκαν
ένα στα έξι περίπου έμφράγματα και έγκεφαλικά έπεισόδια,
άποτέλεσμα ιδιαίτερώς έντυπωσιακό και με άξιοσημείωτη
εύεργετική έπίδραση στο επίπεδο τής υγείας τών πολιτών.
Σε ένδεχόμενη έφαρμογή του νόμου και στη χώρα μας,
δικαιούμαστε να προσδοκούμε, υπολογίζοντας ως μέση

έπιτευχθείσα μείωση τó 15%, περίπου 3.000 λιγότερα έμ-
φράγματα έτησίως και άλλα τόσα λιγότερα έγκεφαλικά
έπεισόδια, με άποτέλεσμα να άποφεύγονται περίπου 1.500
άπώλειες ανθρώπινων ζωών και βέβαια πάμπολλες άνα-
πηρίες. Τά στοιχεία αυτά άφορούν μόνο σε έμφράγματα
και έγκεφαλικά, έπειδή οι διαφορές είναι εύκολο να άξι-
οποιηθούν άμέσως μετά την έφαρμογή του άντικαπνιστι-
κού νόμου. Άναμένεται, επίσης, εύεργετική έπίδραση στη
μείωση πολλών μορφών καρκίνου, άποφεύγοντας άν-
θρώπινες άπώλειες και άναπηρίες, αλλά χρειάζεται μελέτη
σε βάθος χρόνου, για να μπορέσουμε να άνιχνεύσουμε
τις αντίστοιχες μεταβολές. Όσον άφορά στα έμφράγμα-
τα και στα έγκεφαλικά, έκτός άπό την πιθανολογούμενη
εύεργετική μακροχρόνια έπίδραση τών άντικαπνιστικών
νόμων, διαπιστώσαμε ήδη την άξιοσημείωτη μείωσή τους
ένα χρόνο μετά την έφαρμογή τών σχετικών ρυθμίσεων.
Οι μετρήσεις βασίστηκαν στις εισαγωγές στα νοσοκομεία
τών χωρών, τó διάστημα πριν και μετά την έφαρμογή τών
νόμων, και φαίνεται πώς άφορούν τόσο σε μη καπνιστές
όσο και σε καπνιστές.

Άνατροπή μιας έλληνικής ιδιαιτερίας που παράγει άπο- τυχίες.

Δικαιούται κανείς να άναρωτηθεί: Όλοι αυτοί που
άναλύουν τά ατομικά δικαιώματα, που πλήττονται άπό
ένδεχόμενη έφαρμογή του άντικαπνιστικού νόμου ή την
πιθανολογούμενη πώση τής κίνησης όσων καταστημά-
των τόν έφαρμόσουν, γνωρίζουν, άραγε, τί μας κοστίζει
ή άνεμπόδιση έφαρμογή του ατομικού δικαιώματος του
κάπνισματος σε κλειστούς δημόσιους χώρους; Γνωρίζουν,
πώς ή προστασία τής ατομικής ελευθερίας, στη συγκε-
κριμένη περίπτωση, άντιστοιχεί σε 1.500 νεκρούς έτησίως;

Άν τό γνωρίζουν, και τό άποδέχονται ως άναγκάιο
τίμημα στο βωμό τής ατομικής ελευθερίας, είναι έπικίν-
δυνοι. Άν δέν τό γνωρίζουν, μάλλον συζητάμε άπαντες
στον άέρα, χωρίς να ξεκινάμε άπό τά πραγματικά δεδομένα
του προβλήματος, που καλούμαστε να άναλύσουμε. Ή
δεύτερη στόση, που άποφεύγει τά νούμερα και τις στα-
τιστικές, βάζοντας στη θέση τους ίδεολογήματα, ύπηρε-
σε δυστυχώς ένδημική στο δημόσιο διάλογο στη χώρα μας.
Ψάξτε την πίσω άπό κάθε άποτυχία μας ή, άν θέλετε, κάθε
χρεωκοπία μας.

Ή κυβέρνηση του Κυριάκου Μητσοτάκη διεκήρυξε
την πρόθεσή της να άνατρέψει τó άρνητικό προηγούμε-
νο. Θα χρειαστεί σοβαρή άστυνόμευση αλλά και ύποβο-
ρήθηση άπό όλους όσους μπορούν να συμβάλουν στο
δημόσιο διάλογο, άναδεικνύοντας τά δεδομένα άντι τών
ίδεολογημάτων, τή συνείδηση κοινωνικής ευθύνης άντι
του άντικοινωνικού «τασμπουκά». Ή έπιτυχία έφαρμογής
του αυτόνόητου δέν θα σημάνει μόνο τó τέλος μιας άδι-
καιολόγητα παρατεταμένης άπώλειας ανθρώπων άπό τó
παθητικό κάπνισμα. Θα είναι μία σημαντική έπικράτηση
τής κανονικότητας στην κοινωνική συμβίωση, άπόδειξη
πώς θέλουμε και μπορούμε να σεβόμαστε νόμους και
κανόνες, δηλαδή, τή βάση για την πρόοδο οίασδήποτε
κοινωνίας. ●